

symposium

bodem breed

9.2. Groei Bodemenergie Innovaties en kwaliteit

expertise

bodem en ondergrond

provincie

Overijssel

Zwolle

 Stantec

Onze agenda...

13:00 Inleiding

Frank Agterberg Branchevereniging bodemenergie

13:10 Data-gedreven WKO-systemen

Ineke van den Oever (VHGM)

13:35 Bodemenergie als oplossing van netcongestie

Jan-Pieter Manschot (Kersten Technische Bedrijven)

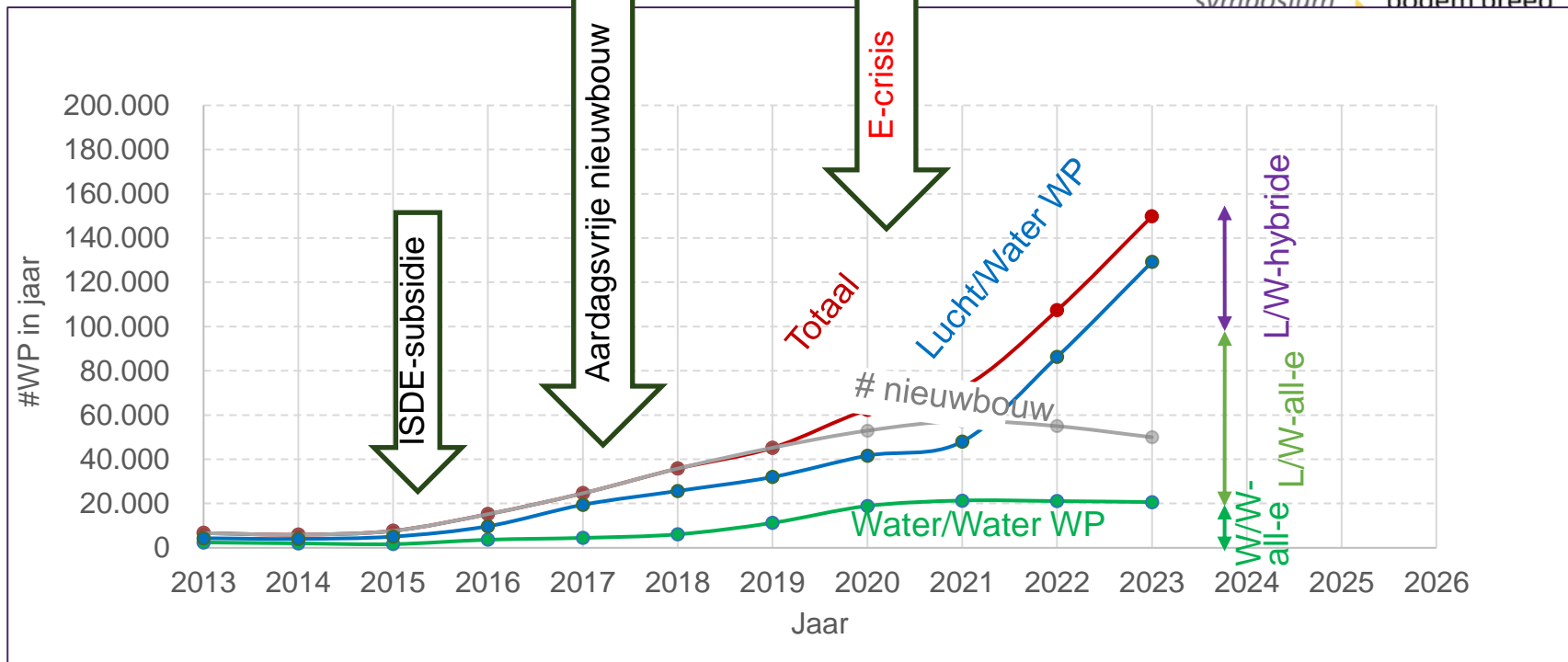
14:00 Efficiënte benutting bodempotentie bij dichte bebouwing

Dick van Harlingen (VHGM)

14:25 Wrap up

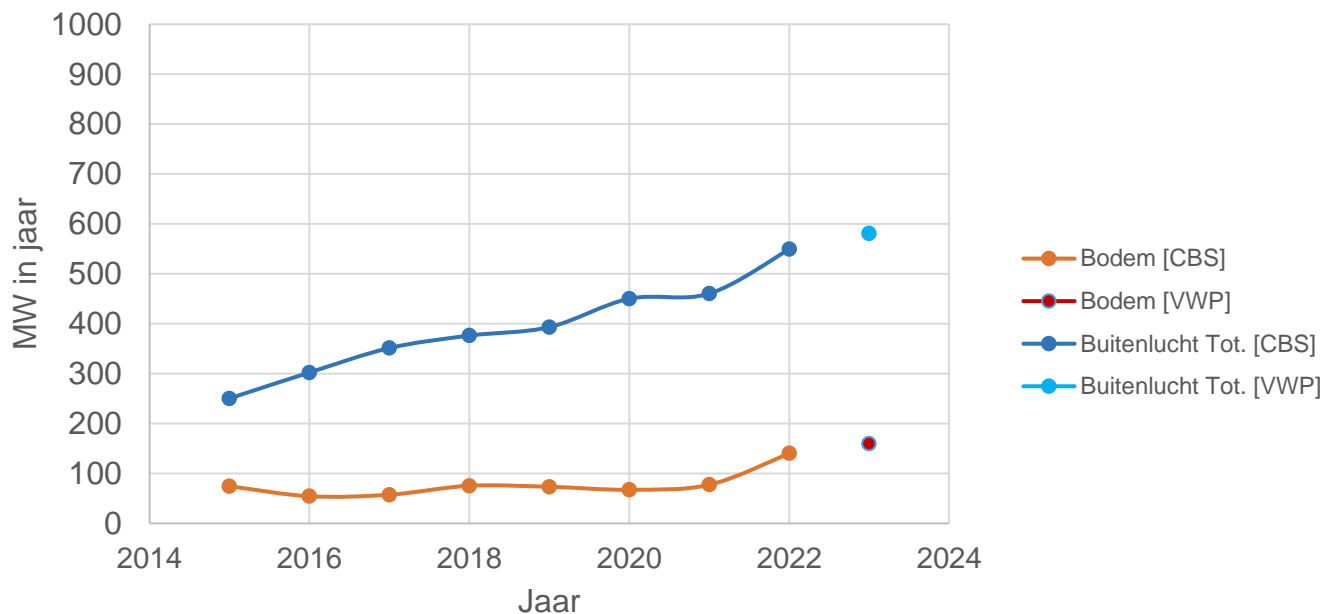
Hèt netwerk event van bodem en ondergrond

WP woningbouw

WP grote woningbouw & utiliteit

Additioneel Lucht- of water/X vermogen WP > 12 kW

[Bodemenergie.nl/Maatschappelijke kosten-/batenanalyse: bodemenergie in meeste gevallen meest positief](http://Bodemenergie.nl/Maatschappelijke-kosten-/batenanalyse:bodemenergie-in-meeste-gevallen-meest-positief)

Bodemenergie in meeste gevallen meest positieve mkba-resultaat
 In alle vier van de geanalyseerde casussen van bestaande bouw en in drie van de vier casussen van nieuwbouw heeft een bodemenergiesysteem het meeste positieve mkba-saldo.

Tabel 3 - Mkba-eindsaldo casus 'Appartementencomplex'

Welvaartseffecten t.o.v. nulalternatief (€ duizend)	Bestaande bouw <i>Nulalternatief: hybride warmtepomp + airco</i>				Nieuwbouw <i>Nulalternatief: I/w-warmtepomp</i>		
	OBES	GBES	L/w-wp + airco	Mt-net + airco	OBES	GBES	Mt-net + airco
Projectalternatief							
Directe effecten	909	979	264	-798	669	558	-994
Indirecte effecten	0	0	0	0	0	0	0
Externe effecten	349 + PM *	349 + PM	-46 + PM	349 + PM	177 + PM	177 + PM	128 + PM
Totaalsaldo	1.258 + PM	1.328 + PM	217 + PM	-449 + PM	846 + PM	736 + PM	-866 + PM

* PM betekent dat het betreffende welvaartseffect niet volledig is gekwantificeerd.

symposium

bodem breed

Welkom bij het 35e Symposium Bodem Breed

expertise

bodem en ondergrond

provincie

Overijssel

Zwolle

 Stantec

Data-gedreven WKO-systemen

- . De uitdagingen en knelpunten
- . De data
- . De kansen
- . De innovaties

Hèt netwerk event van bodem en ondergrond

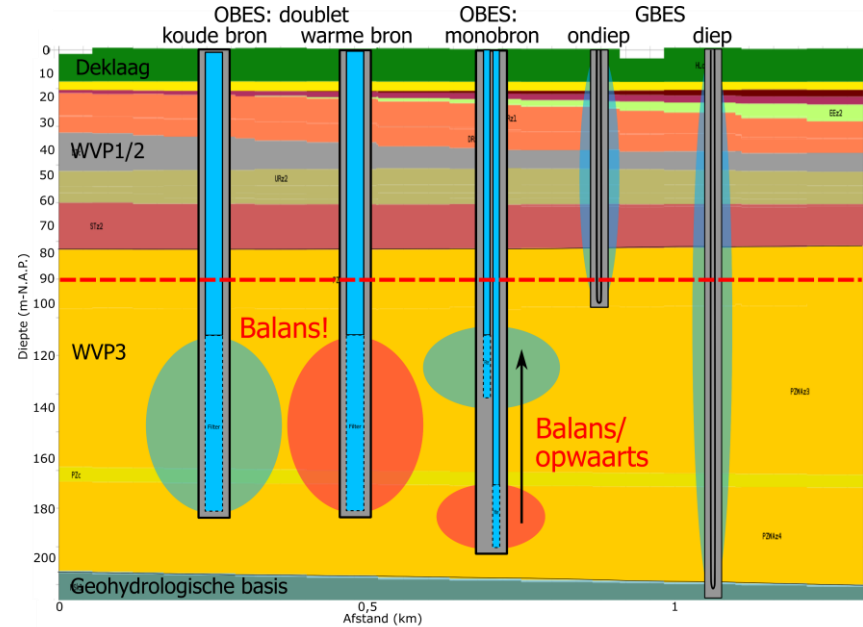

Uitdagingen en knelpunten

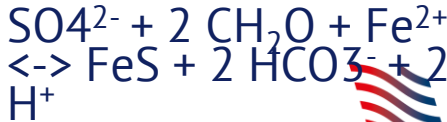
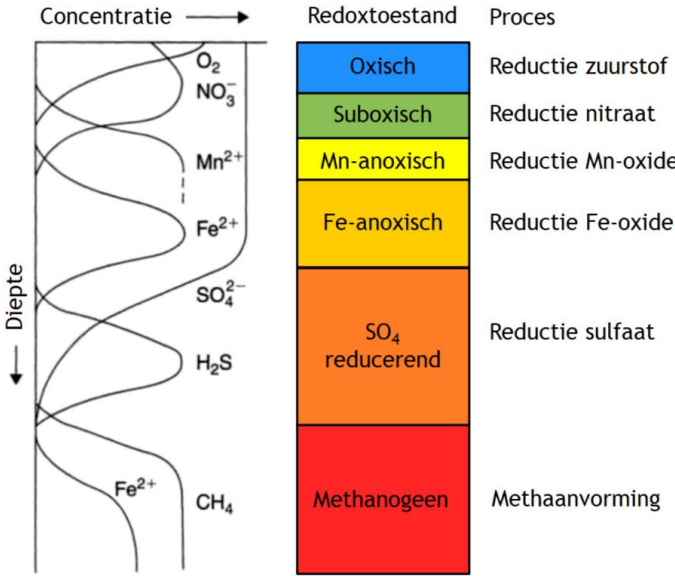
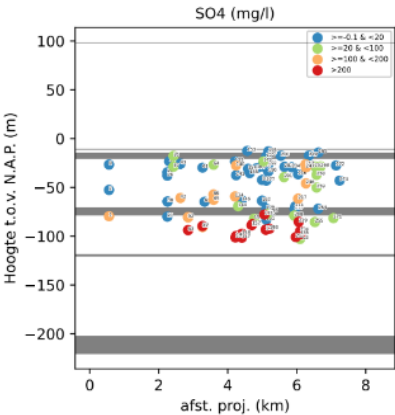
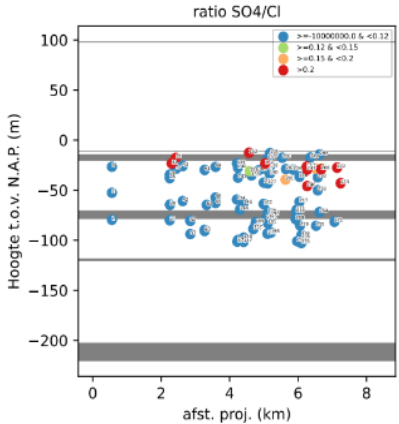
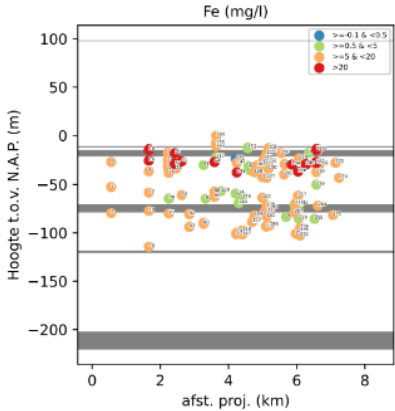
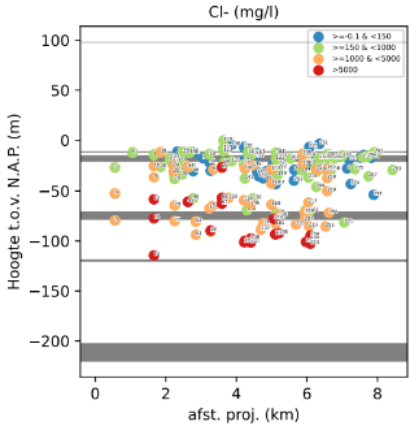
- Voorspellen van broncapaciteiten
- Inefficiënt ontwerp/beheer
  - Onbalans (run-away)
  - Bronverstoppingen
- Vergunningaanvragen en realiteit

Voorspellen van broncapaciteiten

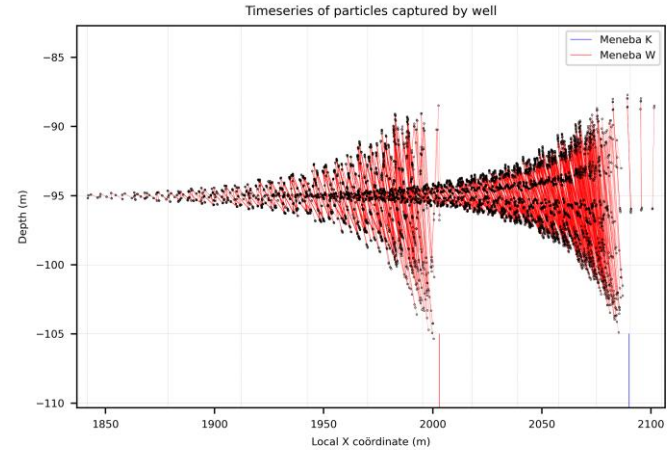
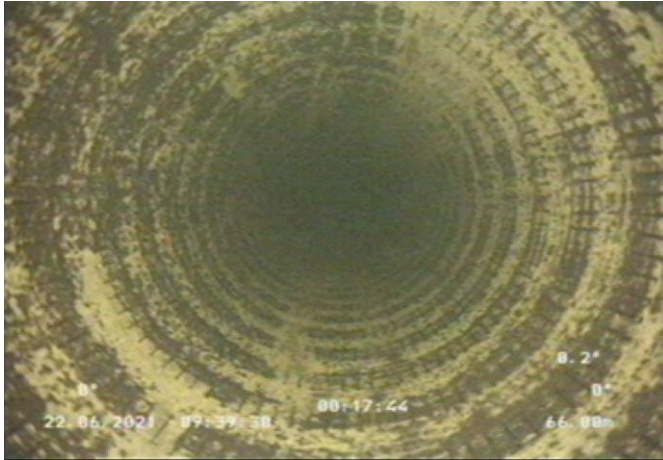
- Bodemopbouw
- Doorlatendheid (K-waardes)
- Pakketdikte
- Grondwaterkwaliteit

Grondwaterkwaliteit

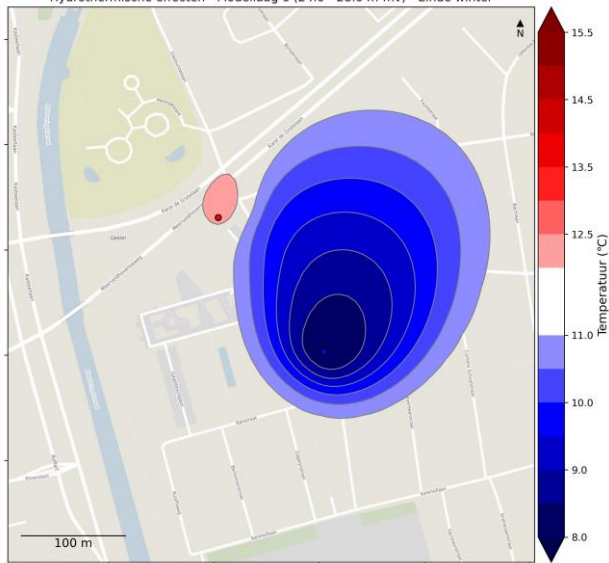

Grondwatersamenstelling en bronverstopping

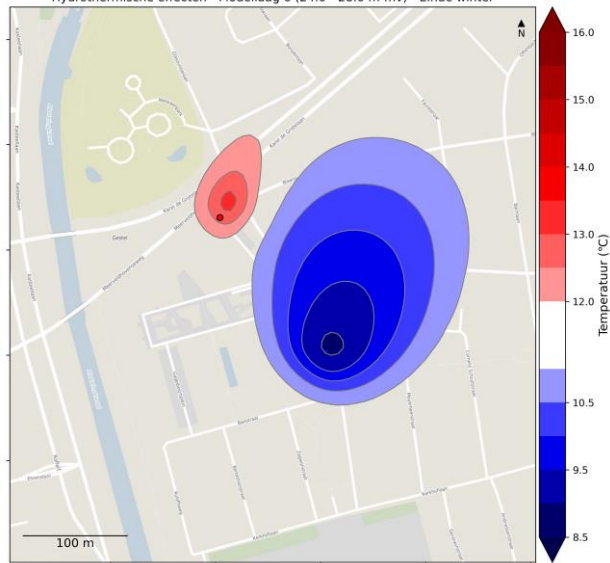

Knelpunten - onbalans

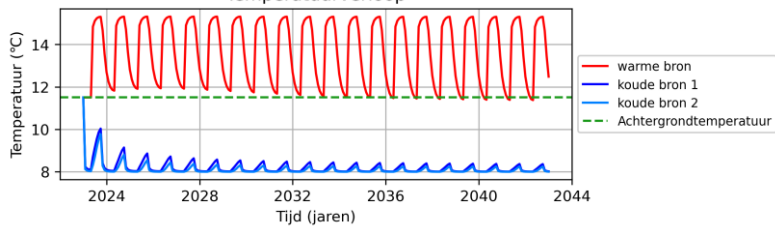
Hydrothermische effecten - Modellaag 6 (24.0 - 28.0 m-mv) - Einde winter

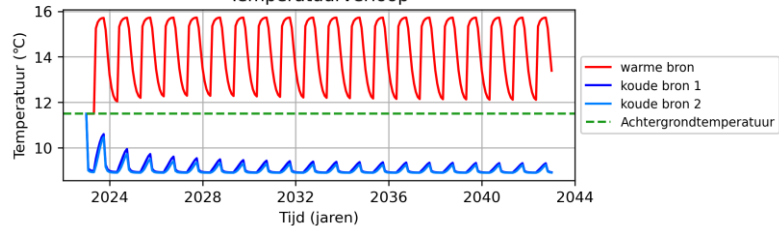
Hydrothermische effecten - Modellaag 6 (24.0 - 28.0 m-mv) - Einde winter

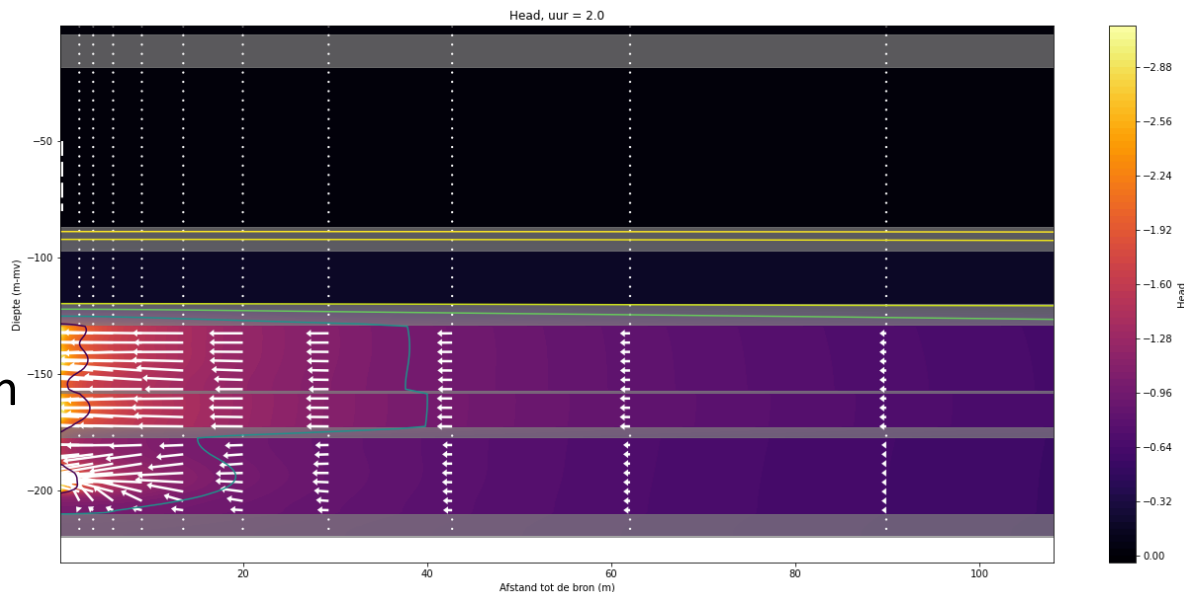
Temperatuurverloop

Temperatuurverloop

- Boorstaten
- Regis (www.dinotool.nl)
  - Let op type afzetting!
- Pompproeven
- Grondwateranalyses
- Vergunningsvoorschriften
- LGR

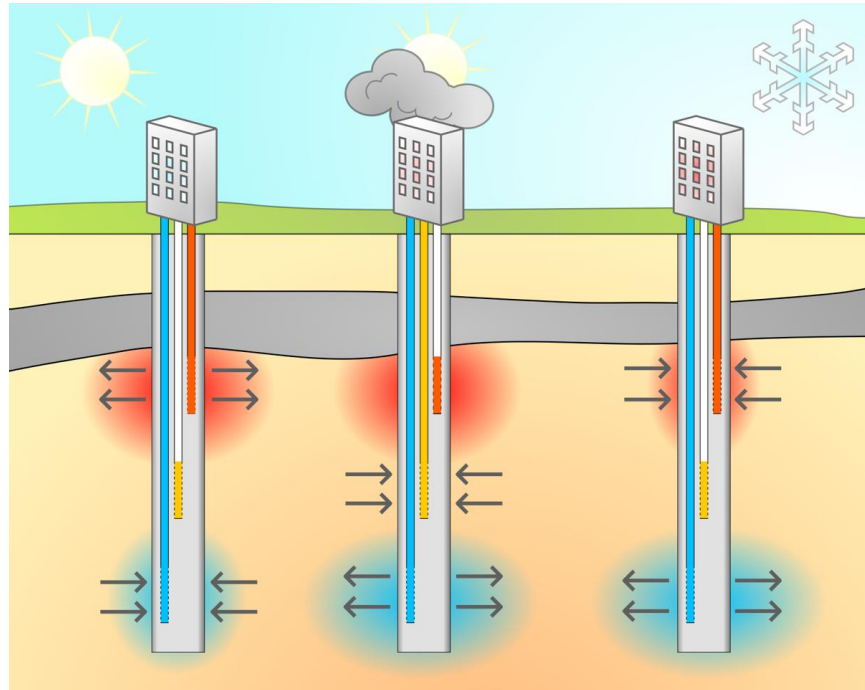
Kansen

- Bodempotentie beter te voorspellen
- Efficiëntere ontwerpen en vergunningen
- “Duurzamere bronnen”
- Beheer en monitoring

Innovaties

- Triplet
- MTO/HTO++

LEAP24 wint rechtszaak tegen netbeheerder Enexis

Amersfoort, 8 februari 2024

In een kort geding heeft de rechtbank in Oost-Brabant Enexis veroordeeld om binnen zes weken op drie locaties in de provincie Groningen te starten met de realisatie van grootverbruik aansluitingen.

Enexis in beroep om uitspraak rond stroomaansluitingen Leap24

8 maart 2024

Enexis stelt dat dit soort juridische procedures en boetes afbreuk doen aan hun middelen die nodig zijn voor het faciliteren van de energietransitie.

ENEXIS
Energienetten

Datum

19 januari 2024

Kenmerk

BBPZ/MvR/RBos/24-003

Aan

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de vaste Kamercommissie EZK, cc BiZa

Onderwerp

Commissiedebat nieuwe maatregelen netcongestie

Geachte Kamerleden,

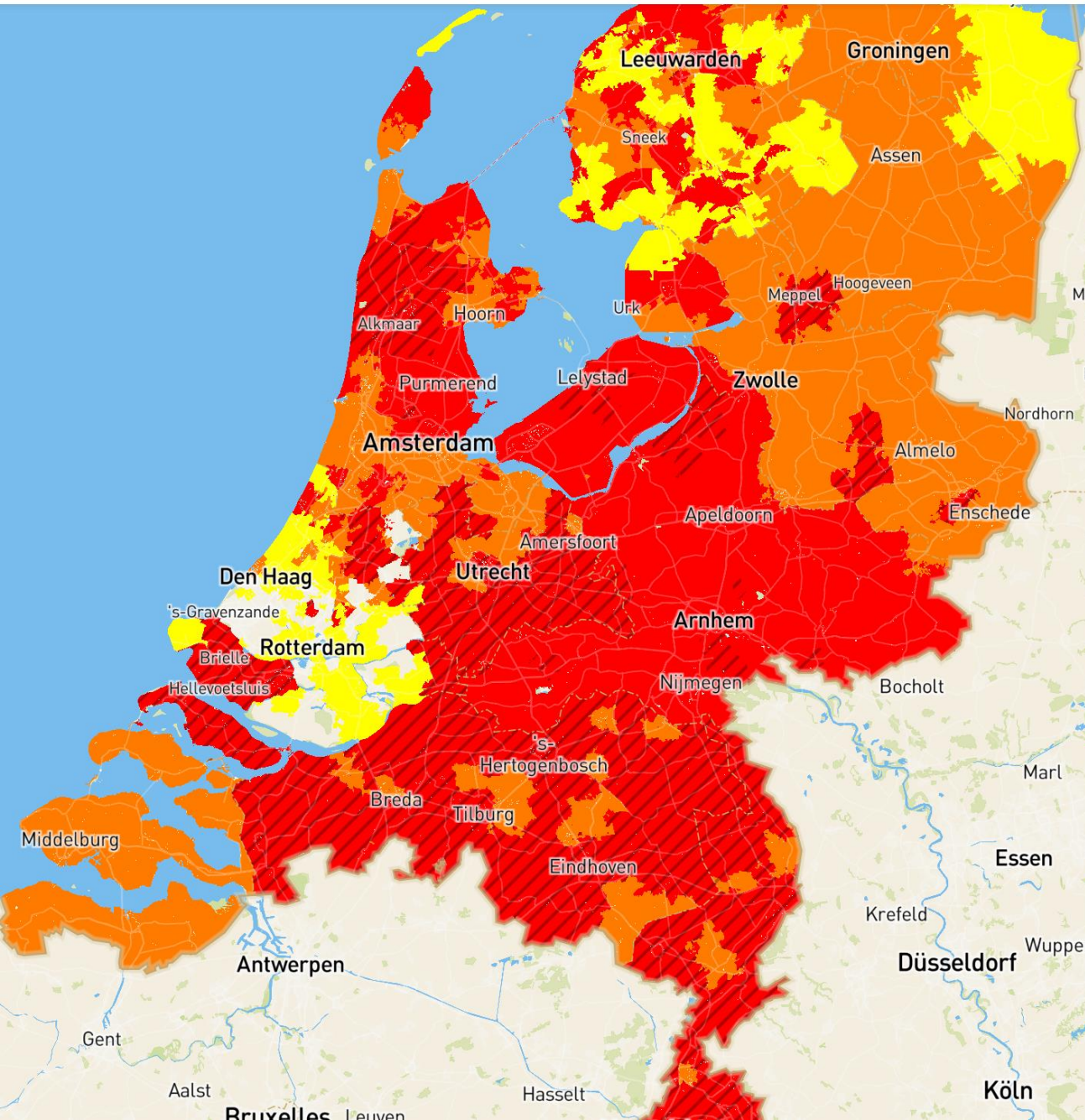
Op 24 januari spreekt u over netcongestie. De nieuwbouw en verduurzaming van de sociale woningvoorraad staan door het gebrek aan stroomaansluitingen onder druk. Netcongestie lijkt hierdoor voor woningcorporaties ook een belemmering te worden bij de realisatie en verduurzaming van de broodnodige betaalbare huurwoningen. Wij vragen uw aandacht hiervoor in aanloop naar het Commissiedebat.

Nieuwbouwopgave staat onder druk

We hebben een enorm woningtekort in Nederland. De urgentie voor nieuwbouw is ongekend groot, er zijn bewegingen om die te versnellen, maar de crisisaanpak ontbreekt. Daardoor nemen we de daadwerkelijke belemmeringen om te bouwen niet (snel genoeg) weg. Netcongestie lijkt hierbij de volgende oorzaak van vertraging te worden voor de nieuwbouw.

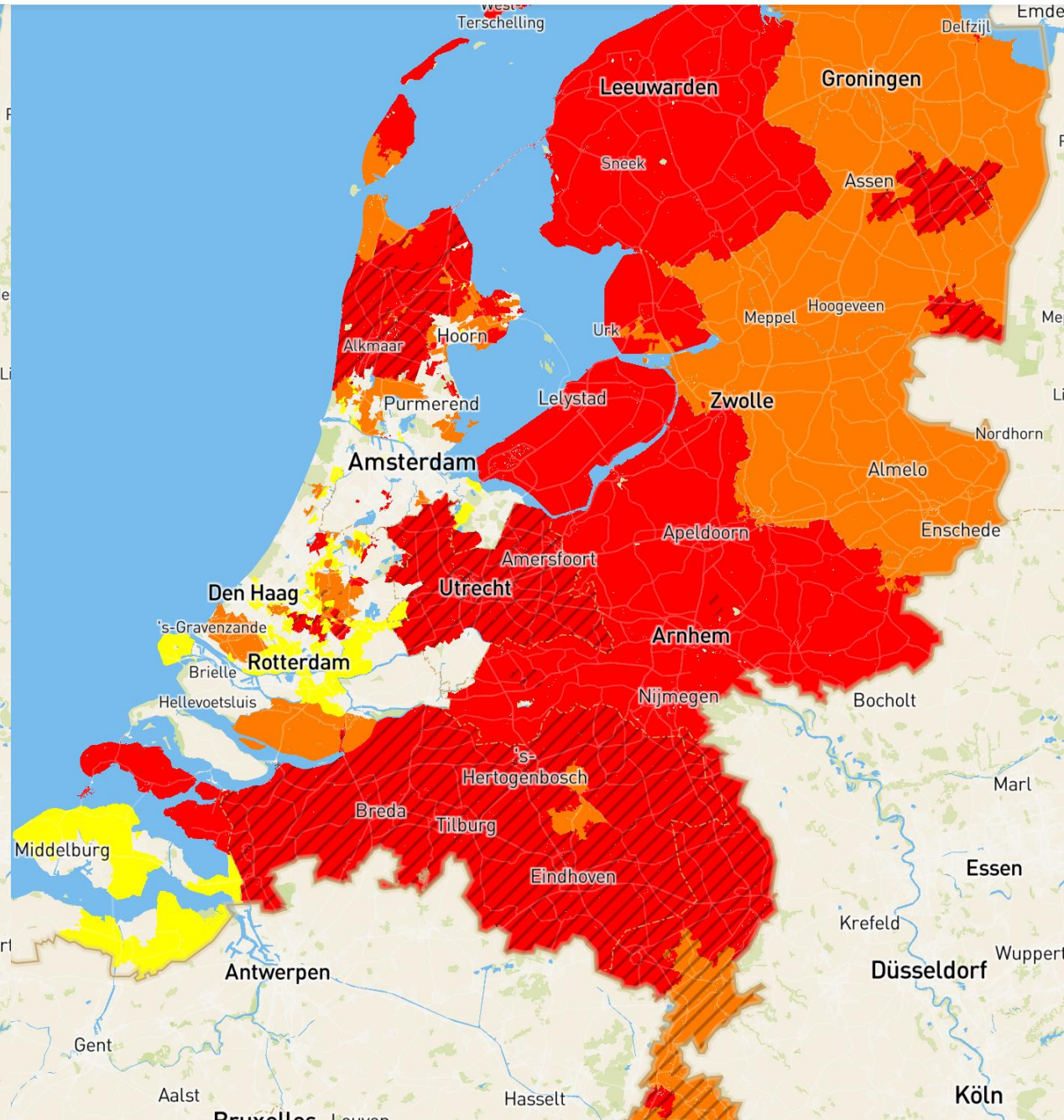
Capaciteitskaart afname elektriciteitsnet

Bijgewerkt: 11-04-2024 09:11

Capaciteitskaart invoeding elektriciteitsnet

Bijgewerkt: 11-04-2024 09:11

Flexibel gebruik van het elektriciteitsnet

De vraag naar transportcapaciteit groeit, mede door verduurzaming, klimaatambities en gestegen energieprijzen. Deze groei gaat sneller dan netbeheerders het elektriciteitsnet kunnen uitbreiden en verzwaren. Bovendien verandert de overgang naar een weersafhankelijk elektriciteitssysteem onze toegang tot elektriciteit. Duurzame energiebronnen zijn niet goed regelbaar, wat leidt tot fluctuaties in het gebruik van het net. Samen met bedrijven wordt de overstap gemaakt naar een flexibeler gebruik van het elektriciteitsnet.

Elektrificatie

Hoe we Nederland opladen? Duurzaam en doordacht, achter elke meter.

[Lees meer](#)

Warmtetransitie

Passende oplossingen waar comfort, efficiëntie en verbruik samenkomen.

[Lees meer](#)

Energie & Congestie

Hoe we energie weer laten stromen voor bedrijvigheid in Nederland.

[Lees meer](#)

Bij de overgang van ons **vraaggestuurde** energiesysteem naar een **weersafhankelijk** systeem, zal het verschil tussen de vraag naar energie en het aanbod uit duurzame bronnen (zon en wind) steeds groter worden. Het verschil moet steeds worden overbrugd door inzet van **flexibele** middelen om het systeem in balans te houden en leveringszekerheid te kunnen garanderen. (Netbeheer Nederland)

Onze opgave:

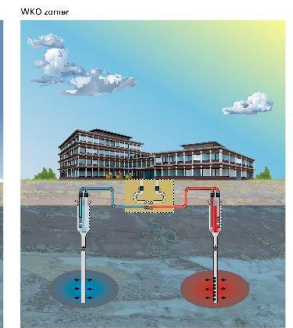
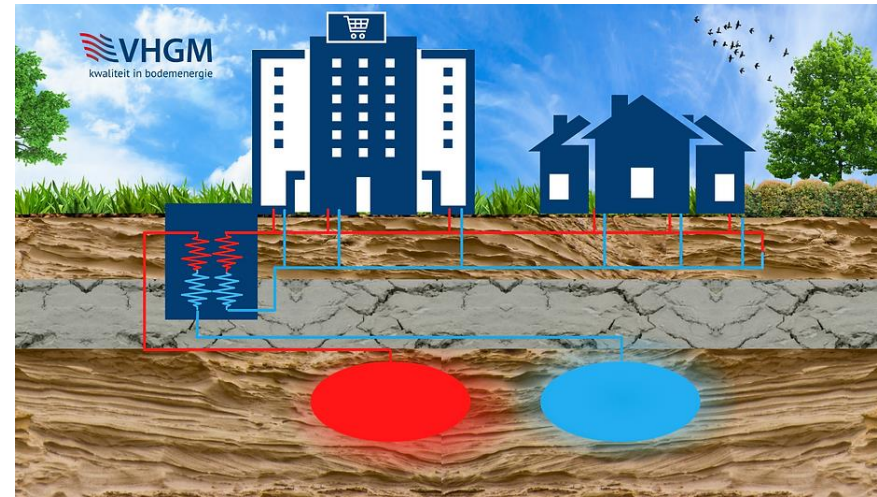
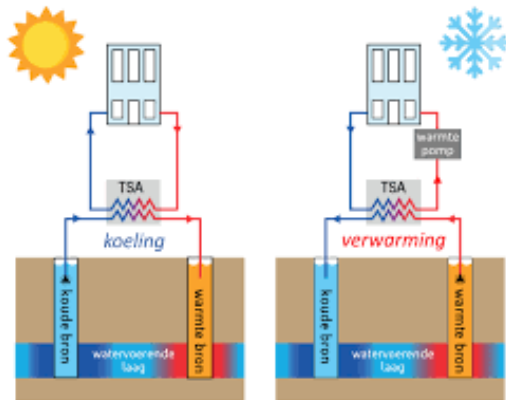
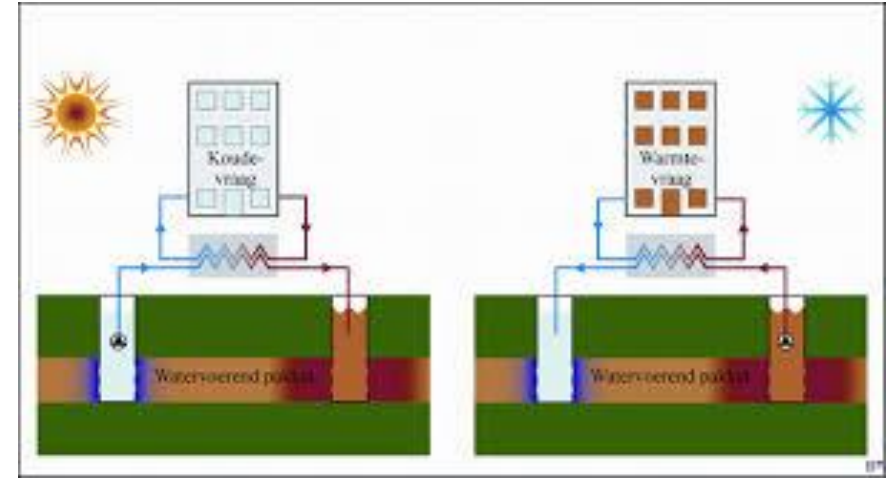
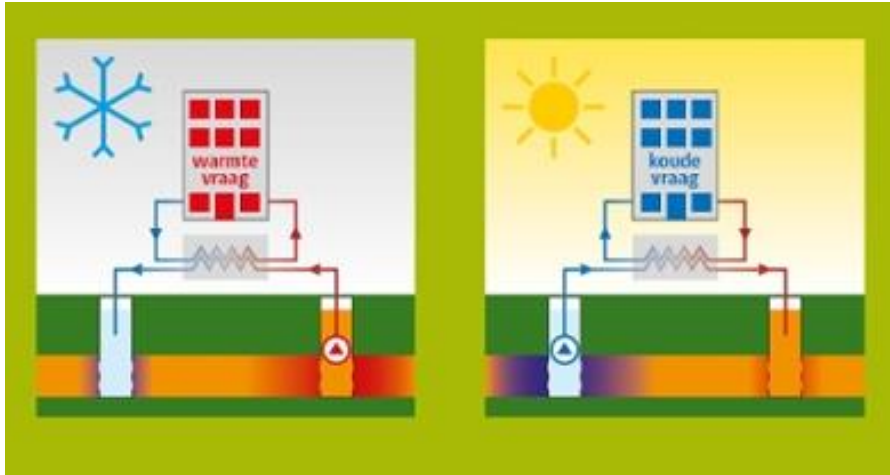
“Energieopwekking en energieafgifte in de tijd uit elkaar trekken.”

**ALS JE
DE SCHUTTING
AFBREEKT**

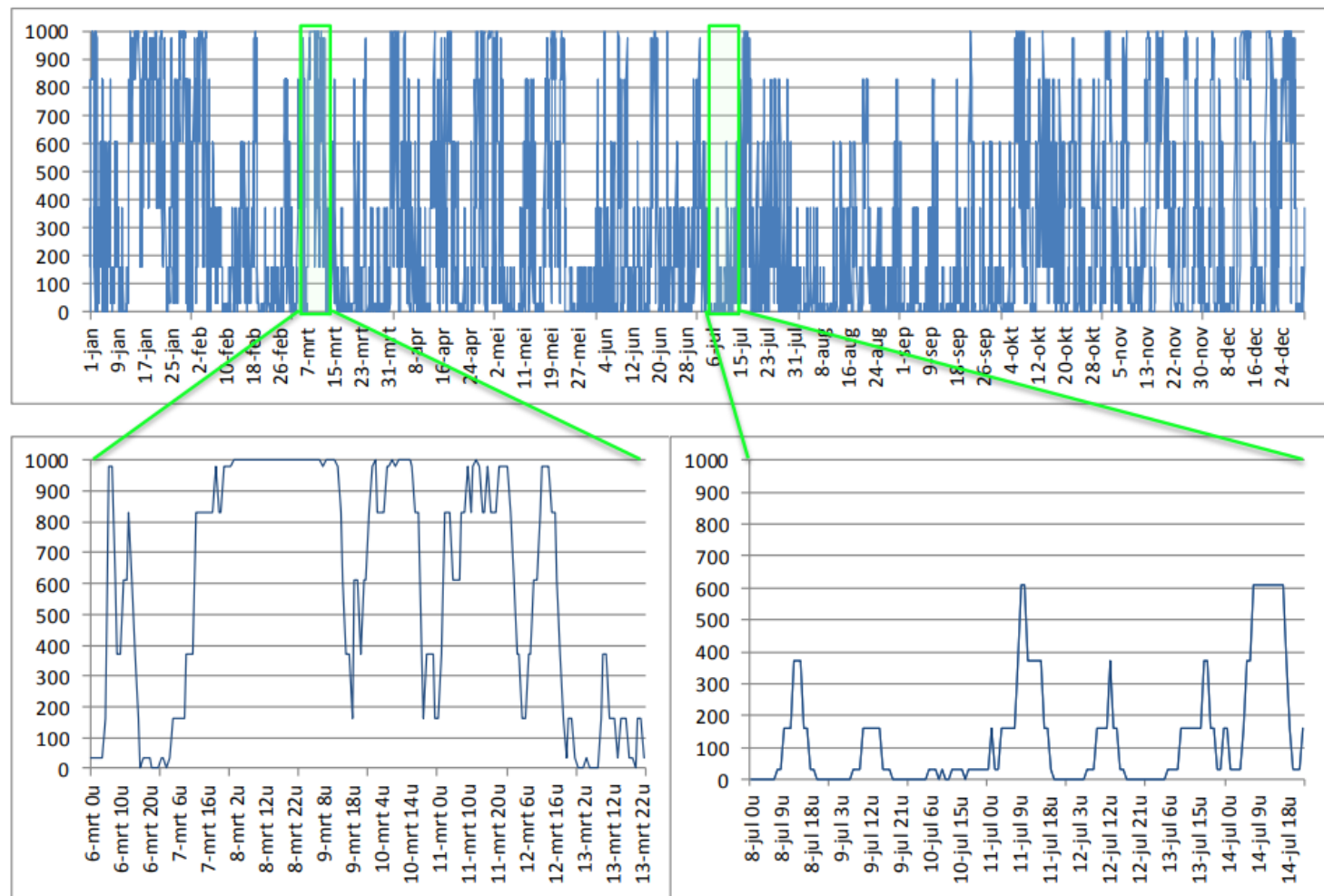
**KUN JE ER
OOK NIETS MEER
OVER GOOIEN**

Loesje

www.loesje.nl
loesje@loesje.nl

Jaarproductie van windenergie voor een KNMI-meetlocatie (Rotterdam)

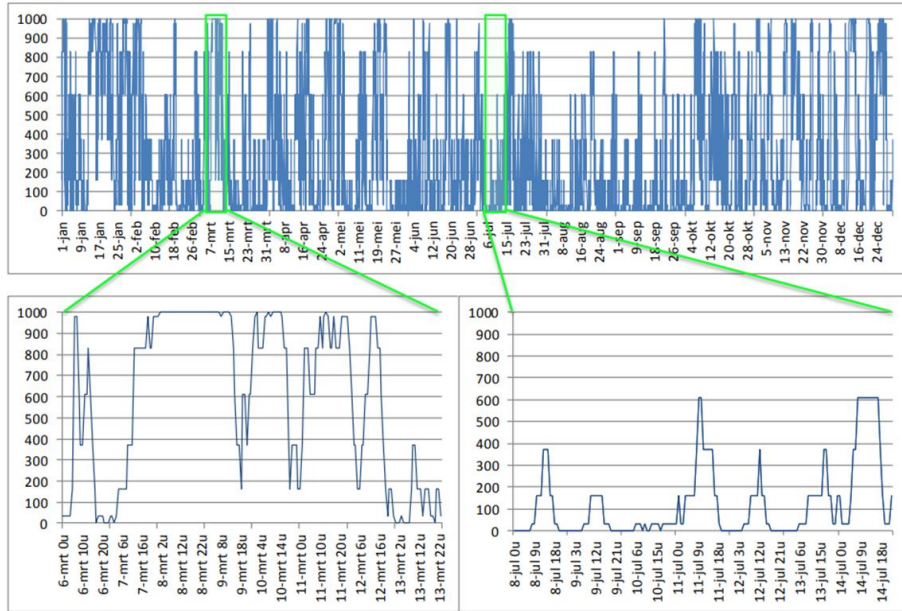

Noot: Het bovenste figuur betreft de windproductie van het gehele jaar. Het figuur linksonder zoomt in op een windrijke week in de lente, terwijl het figuur rechtsonder inzoomt op een windarme zomerweek.

Bron: CE Delft op basis van KNMI-data.

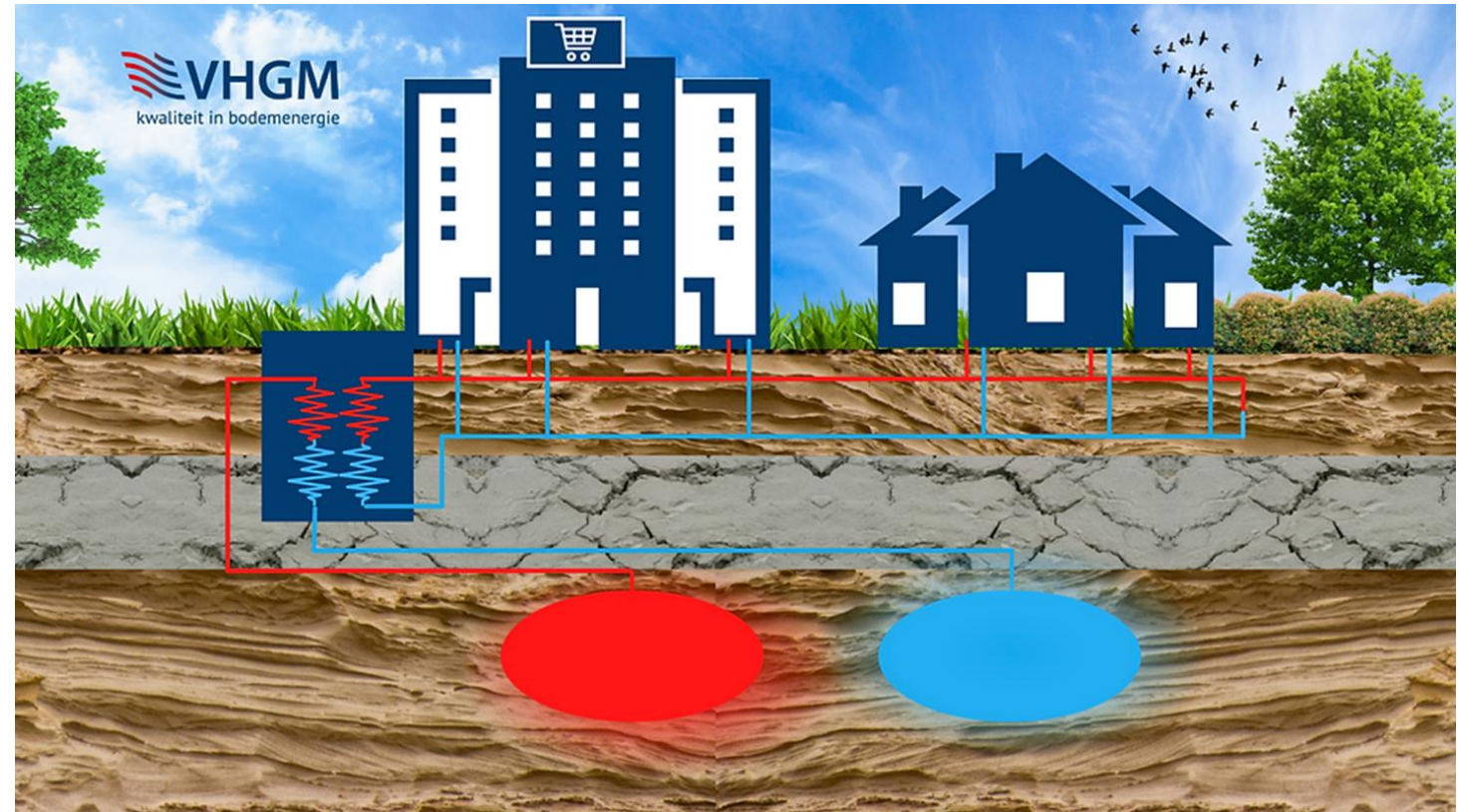
Pieken in het (onregelmatige) aanbod van zon- en windenergie worden nu vooral opgevangen door regelbare gas- en kolengestookte elektriciteitscentrales. Deze conventionele centrales bieden energieleveranciers de benodigde flexibiliteit om onregelmatigheden in het energiesysteem op te vangen.

Jaarproductie van windenergie voor een KNMI-meetlocatie (Rotterdam)

Noot: Het bovenste figuur betreft de windproductie van het gehele jaar. Het figuur linksonder zoomt in op een windrijke week in de lente, terwijl het figuur rechtsonder inzoomt op een windarme zomerweek.

Bron: CE Delft op basis van KNMI-data.

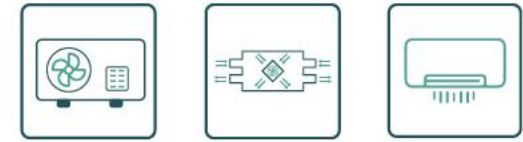

Overcapaciteit inzetten voor verhogen/verlagen brontemperatuur (congestiemanagement):

- Efficiëntie warmtepomp neemt significant toe bij warmte/koude vraag.
- Elektriciteitsnet wordt ontlast bij overcapaciteit.

De energiemarkt

Hardware E

Kersten
System Integratie

Hardware W

symposium

bodem breed

Welkom bij het 35^e Symposium Bodem Breed

expertise

bodem en ondergrond

provincie

Overijssel

Zwolle

 Stantec

Efficiënte benutting bodempotentie

Voor huidige EN toekomstige gebruikers

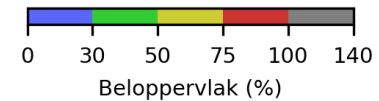
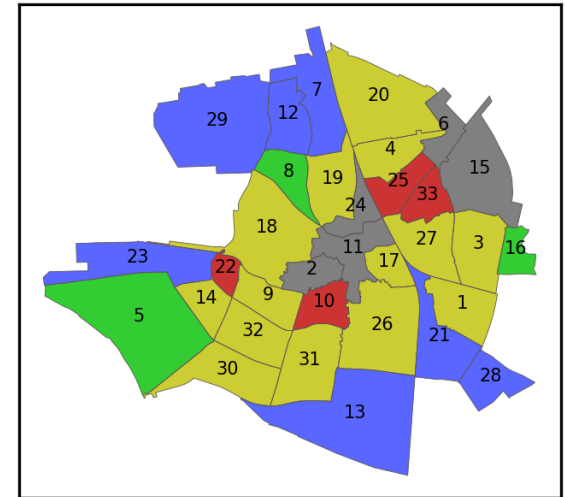
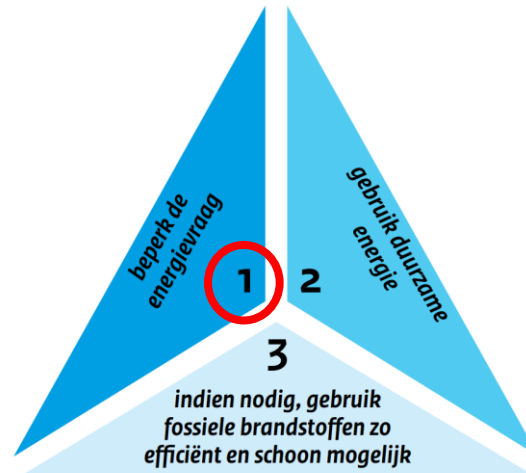
- Knelpunten voor energietransitie met bodemenergie
- Stroomschema bodemenergiebeleid
- Bodemenergieplan: nut, noodzaak en nadelen
- Collectieve oplossingen
- Bodemenergie meenemen in gebiedsinrichting

Hèt netwerk event van bodem en ondergrond

Knelpunt 1: energievraag en bodempotentie

- Te weinig potentie
- Beperken vraag (moeilijk)
- Maar: bivalent
- afgiftesystemen

Knelpunt 2: 'grootte puzzelstukjes'

• ~~One size fits all~~

Schaalgrootte

GBES

Strandeiland, architectenweb

Kleine OBES

Centrumeiland, architectenweb

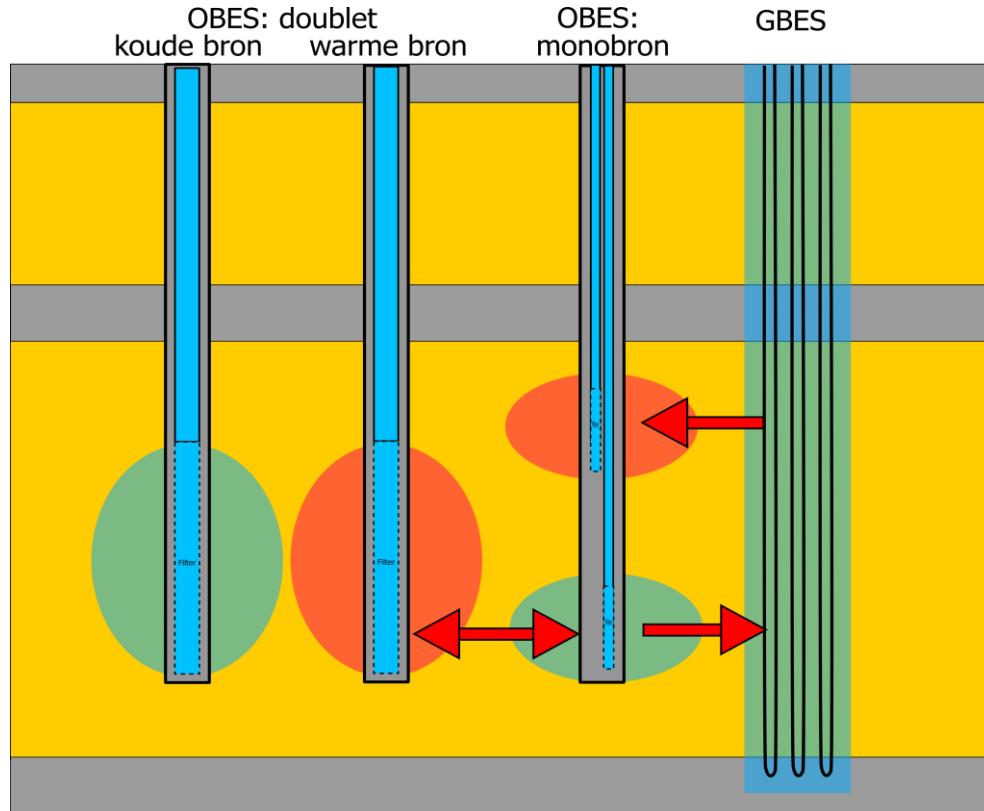
Grote OBES

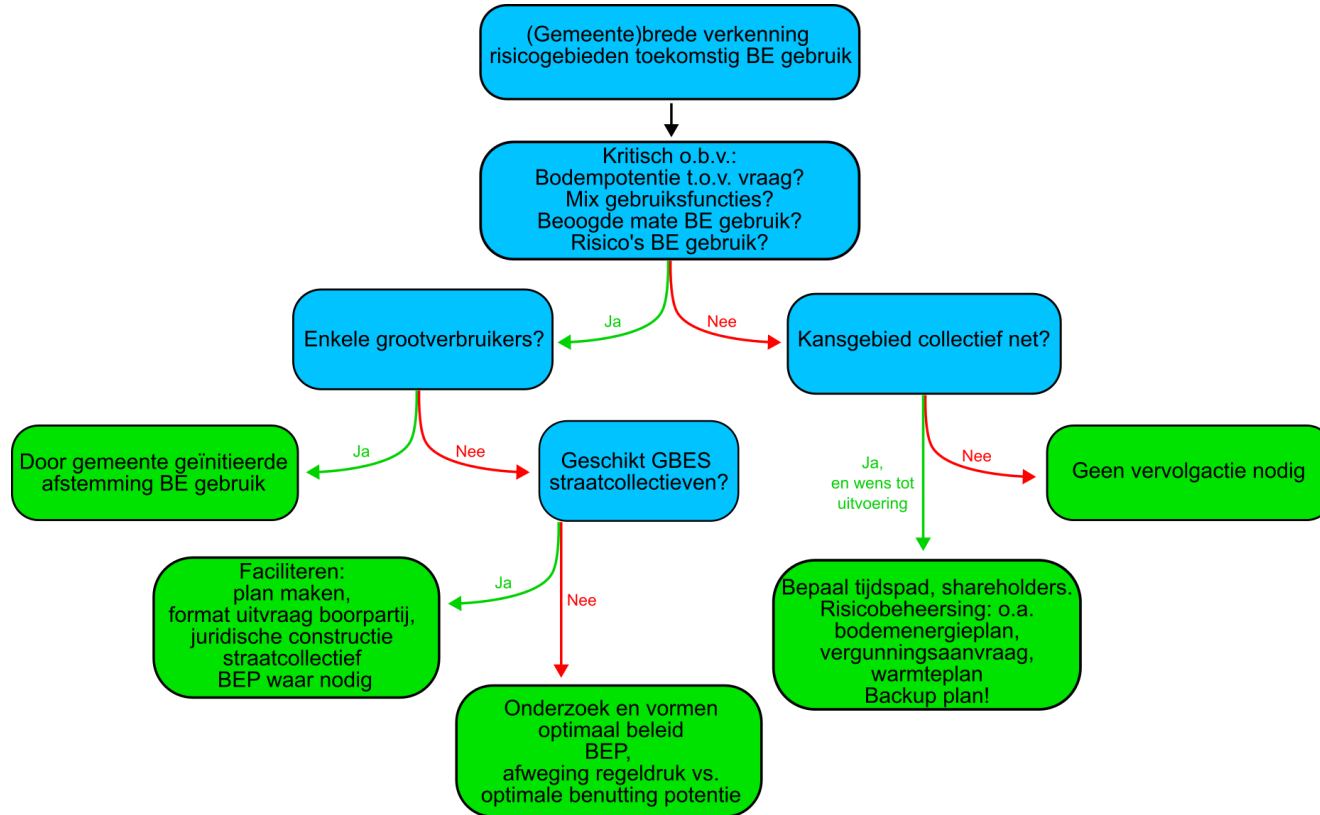
Sijthof Rijswijk, AA-architecten

Hèt netwerk event van bodem en ondergrond

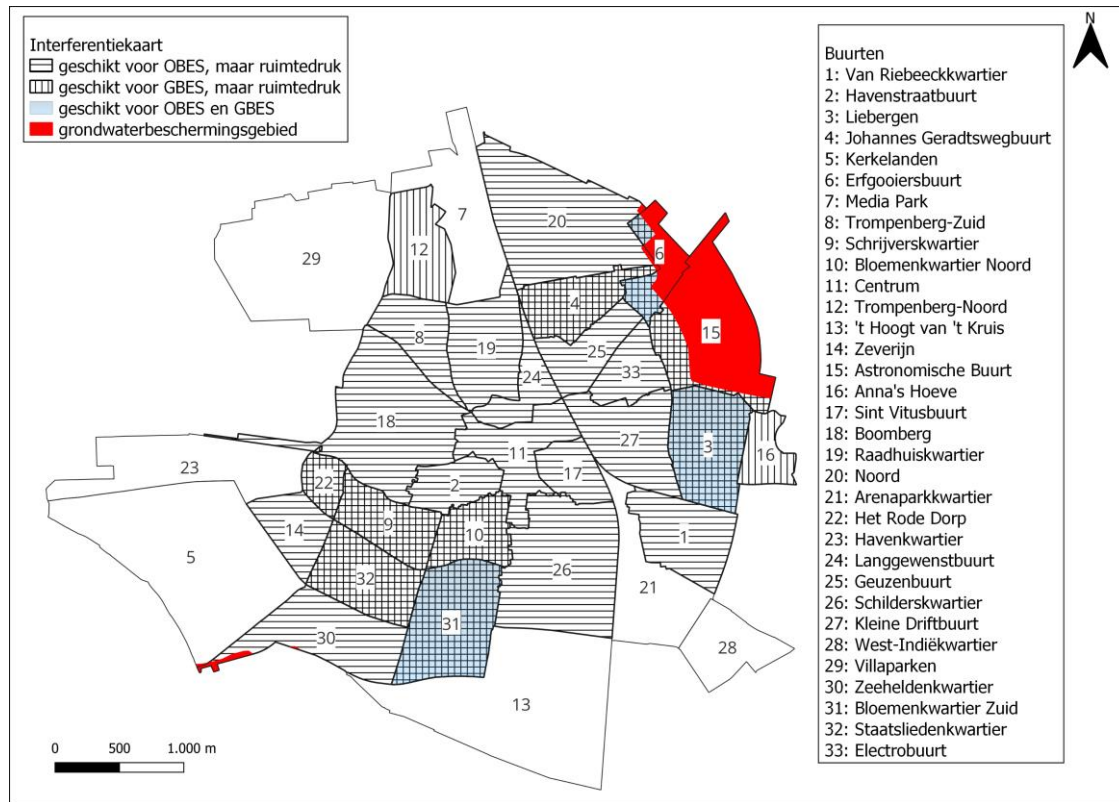
Knelpunt 2: 'grootte puzzelstukjes'

Stroomschema bodemenergiebeleid

(Gemeente)brede verkenning

- Inzoomen op risico- en kansgebieden

Bodemenergieplannen; nodig?!

Figuur 1.1 Plangebied en bouwblokken inclusief bestaande bouw

Onderzoek (altijd) eerst of een bodemenergieplan nodig is!

- Bodempotentie; vraag en aanbod
  - Juridisch en technisch
- Zwaarwegende belangen om bodemenergie te reguleren, zoals bij verontreinigingen, kwelgebieden, ..
- Gemeentelijk warmtenet

Collectieve oplossingen OBES

- 5^e generatie warmtenet centrumgebied Helmond
- ZLT warmtenet Hoofddorp Centrum
- ZLT warmtenet Stationsgebied Hilversum

Masterplan Helmond: een mooie samenwerking naar een energiezuinig centrumgebied

Collectieve oplossingen GBES

- Miniwarmtenetten
- 2 tot 50 woningen

Bodemenergie en stedenbouwkundige planvorming

- Bij gebiedsontwikkelingen
- Energiepuzzelstukjes
- Wanneer bodemenergie nr. 1 keuze is
- Gebouwen tot aan de grens van het kavel
- Vormen en richtingen bepalen mede afhankelijk van het energievraagstuk

Figuur 3.1 Ligging bodemenergiesystemen in en rondom de projectlocatie

